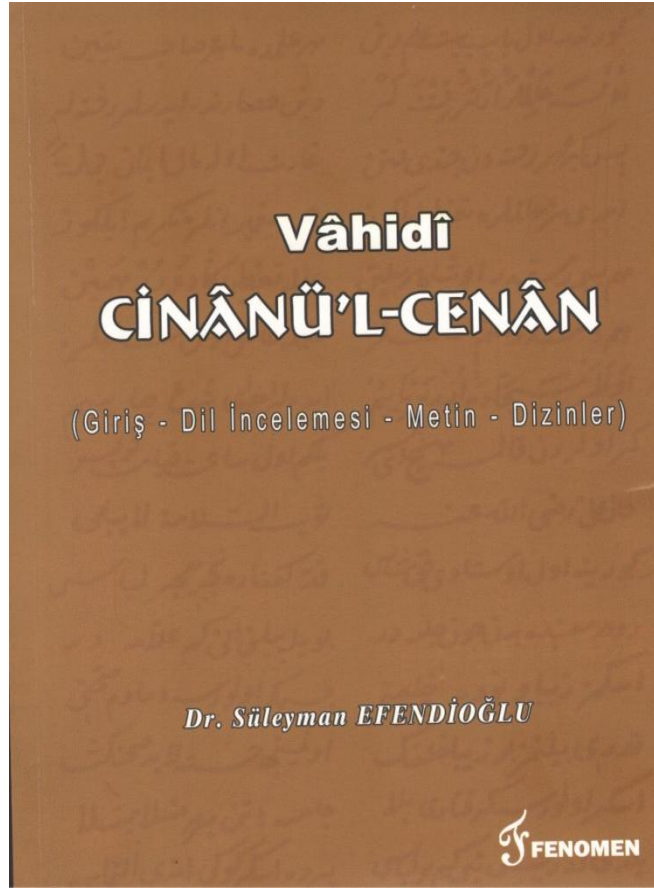

T A N I T M A L A R

VÂHİDÎ-CİNÂNÜ'L CENÂN (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler)*

Nursan ILDIRI**

* Süleyman Efendioğlu. Vâhidî-Cinânü'l Cenân (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler). Fenomen Yayınları: Erzurum 2013, ss. 971+XV.

** Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, nursan.aslan@atauni.edu.tr

Türk Dili üzerine çeşitli araştırmalar yapan Yrd. Doç. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU'nun, Eski Anadolu Türkçesinden Klasik Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi eseri olması nedeniyle Türk dil tarihi açısından önem arz eden, 16. yüzyılın başlarında Vâhidî tarafından yazılmış Cinânü'l-Cenân (936/1529) adlı eseri dil yönüyle incelediği "VÂHİDÎ-CİNÂNÜ'L CENÂN (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Dizinler)" adlı çalışması Fenomen Yayıncılık aracılığıyla okuruyla buluştu.

Mesnevi tarzında yazılmış manzum bir hadis ve kelamıkibar şerhi olan bu eserin yazılış amacı peygamberimizin ve çeşitli din adamlarının sözlerini açıklayarak İslam dininin genel ahlak kurallarını insanlara öğretmektir. Bu yönüyle eser dinî-ahlaki bir öğüt kitabıdır. Yazarın, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi mahsulü olan bu eseri dil yönüyle ele almasının en önemli sebebi dilde çeşitli değişim ve kırılmaların yaşandığı geçiş devrelerinin dilin gelişim sürecinin aydınlatılması açısından önem arz etmesidir.

Çalışma "Giriş", "Dil İncelemesi", "Metin", "Dizinler" başlıklarını taşıyan dört ana bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde eserin müellifi, yazılış tarihi, konusu, şekil özellikleri, nüshaları, dili ve üslubu üzerinde durulmuştur.

"Dil İncelemesi" başlıklı bölümde eser; imla, ses bilgisi, şekil bilgisi ve cümle bilgisi yönleriyle incelenmiştir.

Çalışmanın "Metin" başlıklı bölümünde eserin şu ana kadar tespit edilmiş tek yazma nüshasının transkripsiyonlu metni verilmiş, Ahmet Cevdet Bey tarafından 1313/1897 yılında İkdam Matbaasında bastırılmış olan matbu nüshasıyla karşılaştırması yapılmıştır. Nüsha farkları ilgili sayfanın altında belirtilmiştir. Aynı zamanda bu bölümde transkripsiyonlu metnin yanında eserin Türkiye Türkçesine aktarımı ve tıpkıbasım karşılıkları verilmiştir. Bu sayede eser her türlü okuyucu kitesinin istifadesine sunulmuştur.

"Dizinler" başlıklı bölüm beş kısımdan oluşmaktadır. "Genel Dizin" kısmında metinde geçen bütün kelimeler, bazı kelime grupları, birleşik fiiller, deyimler, isim ve fiil çekim ekleri alfabetik sıraya göre dizilmiş, karşılırları anlamları yazılmıştır. Sözcüklerin türleri ve hangi dilden oldukları yanlarında gösterilmiştir. "İşletim Ekleri Dizini" kısmında metinde geçen çekim eklerinin yerleri gösterilmiştir. "Yapım Ekleri Dizini" kısmında metinde geçen yapım eklerinin yerleri belirtilmiştir. Dördüncü kısım sözcüklerin metindeki sıklığını

gösteren “Sıklık Dizini”nden oluşmaktadır. Son kısımda ise metinde geçen kelimelerin “Ters Dizimi” yapılmıştır.

Çalışmanın sonunda, yararlanılan kaynakların bibliyografyası yer almaktadır.

Yaklaşık 1500 yıllık edebî bir geleneğe sahip olan Türkçenin daha iyi anlaşılabilmesi tarihî dönemlerinin aydınlatılmasıyla mümkündür. Geçiş dönemi eseri olması nedeniyle hem Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini hem de Osmanlı Türkçesi dil özelliklerini ihtiva eden bu eseri çeşitli yönlerden ele alan araştırmacı Süleyman EFENDİOĞLU; bu ilmî çalışma sayesinde Türk diline, edebiyatına ve kültürüne çok önemli bir katkıda bulunmuştur.